

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput I. Amoris natura, objectum, motivum & finis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

rem boni omnia agunt, quacumque agunt, inquit D. Dionysius de divin. nomin. c. 4. *Et omne agens agit quacumque actionem ex aliquo amore*, ait S. Thomas 1. 2. q. 28. a. 6. Quapropter in ceteris affectibus & actibus quibuscumque erit ordo, si ordo sit in amore, dumque ordinatus est amor, ceteri quoque affectus & actus ordinati sunt; e contra dum amor inordinatus est, inordinati sunt & ipsi, uti breviter, sed eleganter Augustinus exprimit l. 14. de civit. Dei cap. 7. dicens, quod *recta voluntas est bonus amor, & voluntas perversa, malus amor. Amor ergo inhians habere quod amatur, cupiditas est, eoque fruens, letitia; fugiens quod ei adversatur, timor est; idque, si acciderit, sentiens tristitia est.* Proinde mala sunt ista, si malus est amor; bona, si bonus. *Amor itaque ordinatus est evangelica illa arbor bona, de qua Veritas dicit: Omnis arbor bona fructus bonus facit. . . non potest arbor bona fructus malos facere, Matth. 7. Et Apostolus: Caritas non agit perperam, 1. Cor. 17.* Totam proinde actuum humanorum œconomiam, universamque christianam Ethicam complectitur tractatus de ordinato inordinatoque amore, de quo principiis, regulis & mediis amoris ordinati, necnon de remediis amoris inordinati. Summi ergo momenti est, sana solidaque de ordinato inordinatoque amore principia tradere, magnoque studio allaborandum, ut illa inveniantur, inventa menti imprimantur, impressa voluntas toto affectu complectatur, vitæque secundum ea dirigatur, bona faciendo, & à malis declinando. Quod profectò fiet, amoris ordinem custodiendo, perversionemque sollicitè cavendo. Sed ante omnia, explicanda est amoris natura, objectum, motivum & finis. Sit itaque

CAPUT I.

Amoris natura, objectum, motivum & finis.

A Mare, ut Philosophus dicit 2. Rhetor. 4. *est velle alicui bonum.* Verum, ut S. Thomas advertit 2. 2. q. 17. a. 2. ad 1. *Philosophus ibi diffinit amare, non ponens totam rationem ipsius, sed aliquid ad rationem ejus pertinens. Quid igitur amor? Amor* (ait S. Doctor 1. 2. q. 25. a. 2. in corp.) *nihil aliud est quàm complacentia boni, sive (ut ait q. 27. a. 1.) complacentia amantis ad amatum, sive ad bonum, ut antè dixit. Quidquid namque amatur, amatur ut bonum. Unicuique autem est bonum id quod est sibi connaturale & proportionatum, sive naturæ suæ conveniens & accommodatum, ut ait ibidem. Unde q. 29. a. 1. in corp. Amor* (inquit) *est consonantia quadam appetitus ad id quod apprehenditur ut conveniens; odium verò est dissonantia appetitus ad id quod apprehenditur ut repugnans & nocivum.*

³ Per consequens omne conveniens in quantum huiusmodi, habet rationem boni, ait S. Doctor ibid. estque proinde amoris objectum, ipsiusque

motivum seu excitativum. Quodnam enim aliud est amoris excitativum, nisi amabilitas objecti? atqui omne conveniens, in quantum huiusmodi, amabile est: neque enim amabilitas aliud est quàm convenientia unius objecti respectu alterius, ratione alicujus perfectionis, quâ ipsum perficere potest, nisi ex se sit omnimodè perfectum.

Idèò naturam amoris pulchrè Salesius explicat l. 1. de amore Dei c. 7. cui titulus, *Descriptio amoris in genere*: ubi sic: *Tanta est convenientia voluntatis cum bono, ut statim atque illud apprehendit, ad illud se convertat, ut sibi in ipso complacere, tamquam in objecto sibi gratissimo, cumque ipso tantam habet connexionem, ut nec voluntatis natura explicari queat, nisi per respectum ad bonum, nec natura boni, nisi per ordinem ad voluntatem, sicut objecti convenientis ad potentiam cui convenit. . . Voluntas igitur bonum apprehendens per intellectum illud ipsi representantem, statim in eo sentit complacentiam quandam delectationemque, quâ suaviter sed fortiter movetur & inclinatur in objectum istud amabile, ut ei uniatur, atque ut ad unionem ipsam perveniat, complacentia illa facit ut exquirat omnia media ad id magis apta & accommodata. Arctissima proinde est convenientia voluntatis cum bono; convenientia ista causat complacentiam in illo, complacentia movet impellitque voluntatem ad bonum, motus iste ad unionem tendit, voluntas tandem sic mota ad unionemque tendens, omnia quæ sunt media necessaria, quibus ad eam perveniat. Amor profectò, generaliter loquendo, simul omnia ista comprehendit, ut pulchra quæpiam arbor, cujus radix est convenientia voluntatis ad bonum; pes est complacentia; caput seu thyrus est ipse motus; profectiones mediorum usus & conatus sunt rami; unio seu fructio est fructus. Sic amor ex quinque ipsi partibus seu actibus præcipuis compositus videtur. Amor insensibilis magnetem inter & ferrum, imago vera est amoris sensibilis & voluntarius, de quo nobis sermo. Ferrum itaque talem cum magnete convenientiam habet, ut statim atque tangitur, virtute ipsius ad ipsum convertatur; inde statim incipit agitari, parvisque saltitationibus commoveri, velut demonstrans innatam sibi inclinationem ad complacentiam. Denique versus magnetem fertur, & modis omnibus se movet ut ei uniatur. An non iste sunt partes omnes vitalis amoris, per inanimatas res istas bene representata?*

Verumtamen, Theotimo, complacentia, motusque, seu effluxus, & tendentia voluntatis in rem amabilem, propriè amor est; sic tamen ut complacentia non sit nisi initium ipsius, motus verò, seu cordis in rem amatam effluxus, verus sit amor essentialis. Uno verbo, complacentia primus est effectus boni in voluntate; effectum istum motus consequitur, quo voluntas fertur in rem amatam, eique se jungit; & isto in motu amor verè proprièque consistit. Quidam nihilominus magni viri complacentiam ipsam, amorem esse non sine verisimili ratione crediderunt: quando-

quidem motus amoris non solum originem habet ex complacentia in corde percepta ad primum boni occursum, in secundaque complacentia terminatur, qua per unionem cum objecto amato in cor revertitur; sed & per complacentiam nutritur perficiturque: sicque amor ex complacentia nascitur, per complacentiam conservatur, in complacentia terminatur, & usque adeo sine complacentia esse non potest, ut ea cessante cesset... complacentia est qua voluntatem agit, eamque movet, & in rem amata ipsi unita facit requiescere. Cum igitur tanta sit dependentia motus amoris à complacentia, & inseparabilitas tanta; haud mirum si amor & complacentia magnis illis ingenius una eademque res visa sit; tamen in rei veritate amor, utpote anima passio, complacentia simplex esse nequeat, sed motus ex ea procedens, & usque ad unionem seu fruitionem perseverans.

Sequenti verò capite, cui titulus: *De convenientia amoris excitativa*, clarè exponit, in quo convenientia ista consistat; & postquam offendit non consistere semper in qualitatibus similitudine (cum humanus amor nonnunquam fortius concipiatur inter personas, quarum contrariae sunt qualitates, quam inter similes) concludit sic: *Convenientia ergo, qua amoris est causa, in amantis ad rem amatam proportionem, coaptationem & correspondentiam consistit; sic enim medicina agro amabilis non est ob similitudinem, sed ob proportionem & correspondentiam ad necessitatem ipsius, quatenus scilicet ager indiget sanitate, quam medicina potest ipsi conferre, quomodo etiam infirmum medicus, & discipulum magister amat, velut subjectum, erga quod artem suam exercere potest. Amorem itaque non semper conciliat similitudo & simpatia, sed correspondentia & proportio, in eo consistens quod per unionem unius rei ad alteram, una per alteram naturaliter perfici potest & meliorari... Prima proinde amoris causa est convenientia amantis ad rem amatam, consistens in correspondentia, qua nihil aliud est nisi relatio mutua, qua res apta efficiuntur ad perfectionem aliquam sibi mutuo communicandam.* Haecenus Salesius, primam amoris causam cum S. Thoma asserens mutuam esse convenientiam inter amantem remque amatam, qua nihil aliud sit quam proportio, correspondentia, seu aptitudo, qua res aliqua apta est excitare voluntatem ad ipsam amore prosequendam, eique se uniendum tamquam perfectibile cum perfectivo, sive tamquam objecto habenti rationem causae perfectientis respectivè ad naturam perfectibilem per rem illam.

Cui sanè assertioni veteres omnes Philosophi, Stoici, Peripateticique concinunt, exceptis Epicureis, uti videre est apud Ciceronem in libris de finibus bonorum & malorum, ubi variarum sectarum Philosophos inducit, illud pro indubitato pariter statuentes, prius esse aliquid esse convenientem alteri, quam ab eodem appeti, amoremque omnem alterius incipere à seipso, sive ab amore sui: sic enim phi-

losophantem inducit Catonem Stoicum l. 3. *Placet his, quorum ratio mihi probatur, simul atque natum sit animal, ipsum sibi conciliari & commendari ad se conservandum... quod non fieret, nisi statum suum diligerent, fieri autem non posset ut appeterent aliquid, nisi... se & sua diligerent; ex quo intelligi debet principium ductum esse à se diligendo.* Quod & Piso hinc verbis l. 5. exprimit: *Omne animal seipsum diligit, &... omni animali illud quod appetit, positum est in eo quod natura est accommodatum.* Et rursus Cato: *In natura primum inesse incipit, & intelligi quid sit quod verè bonum possit dici, prima enim conciliatio hominis ad ea qua sunt secundum naturam.* Et Cicero ipse: *Bonum appello, quidquid secundum naturam, id est, naturam convenientem, est; quod contra, malum. Ne ego solus (addit) qui Peripateticus sum, sic definitio bonum & malum, sed & in Chrysisse, qui Stoicus es, eodem definit modo.* Unde l. 3. rursus ex Catone dicit, quod bonum per se expetendum positum sit in eo quod convenientiam appellamus. Enimverò quomodo moveri animus ad appetendum potest, si id quod videtur, non percipit, accommodatumne natura sit, an alienum? Ergo (inquit l. 5.) *omni animali illud quod appetit, positum est in eo quod est natura accommodatum, id est, convenientem.* Unde ex eo quod Epicurus, cum suis, Deum comminifceretur sine actione, sine beneficentia, sine amore, sine providentia erga homines, ultimamque hominis felicitatem in Deo non poneret, sed in voluptate; cum ceteris Philosophis concludit, Deum homini amabilem non esse: cum nulla (secundum Epicurum) Dei convenientia esset cum natura humana, nulla hominis à Deo perfectibilitas, seu beatificabilitas. Siquidem Cotta apud ipsum l. 1. de natura deor. in fine: *Si (inquit) maximè talis est Deus; ut nulla gratia, nulla hominum charitate teneatur, valeat. Refellitque Veilleium Epicureum, aientem, quod praestans natura deorum digna sit veneratione amoreque hominum: habet enim venerationem justam quidquid excellit. Quid est (replicat Cotta) cur deos ab hominibus colendos dicas, cum dii non modò homines non colant, sed nihil omnino curent, nihil agant? At est eorum (inquit) eximia quadam praestansque natura. An quidquam eximium potest esse in ea natura, qua, sua voluptate latans, nihil nec actura sit unquam, neque agat, neque egerit? qua porro pietas ei debetur, à quo nihil acceperis?... Epicurus ergo ex animis hominum extraxit radicibus religionem, cum diis immortalibus & opem & gratiam sustulit. Cum enim optimam & praestantissimam naturam Dei dicat esse, negat idem esse in Deo gratiam, adeoque tollit id quod maximè proprium est optimae praestantissimaeque naturae. Quid enim est melius, aut quid praestantius bonitate & beneficentiâ? qua cum carere Deum vultis, neminem Deo, nec Deum nec hominem charum, neminem ab eo amari, neminem diligi vultis. Et qua de causa Stoici virtutem homini propter*

se amabilem censuerunt? non aliâ, nisi quia eam humanæ naturæ per se & propter se convenientem esse crediderunt, in eaque finem hominis ultimum, seu beatitudinem constituerunt.

6 In tribus ergo principiis istis omnes Philosophi (Epicureis exceptis) convenerunt, 1°. quod prius sit unum alteri esse conveniens, quam ab ipso amari: nam, uti Caronem supra de virtute philosophantem audivimus, *quomodo moveri animus ad appetendum potest, si id quod videtur, non percipit, accommodatumne natura sit, an alienum?* 2°. Quod nihil propter se diligendum sit, nisi per se & propter se conveniens sit: si enim solum conveniens sit propter aliud, sive in ordine ad consequendum bonum à se distinctum, sicut medicina propter sanitatem, solum diligendum est propter aliud, non propter se. 3°. Quod nobis innatus sit amor, quo necessarîo amamus statum naturæ nostræ convenientem, ex quo amamus quidquid amamus. Propterea namque dixerunt, *fieri non posse, ut animalia appetere aliquid, nisi se & sua diligerent, principiumque omnis dilectionis ductum esse à se diligendo.*

7 Quo in principio cum Philosophis antiquis sancti etiam Doctores conveniunt, signanter Augustinus & Thomas: siquidem Augustinus l. 13. de Trinit. c. 3. de amore loquens beatitudinis: *Quidquid (inquit) aliud quisquam latenter velut, ab hac voluntate, qua omnibus hominibus satis nota est, non recedit. Et c. 5. Quoniam verum est, quod omnes homines esse beati velint, idque unum ardentissimo amore appetant, & propter hoc cetera quaecumque appetunt. Et c. 8. asserit naturam ipsam nos compellere ut beati esse velimus. Concione etiam primâ in Psal. 118. Beatum esse, tam magnum bonum est, ut hoc & boni velint esse & mali; nec mirum quod boni propterea sint boni, sed illud est mirum quod etiam mali propterea sint mali ut sint beati. Verum est tamen, quia in malo beatitudinem quaerunt, & se miseros putant, cum ad sua concupiscentia voluptatem latitiamque non perveniunt. Atque hinc Homil. 37. inter 50. cum laudatis Philosophis concludit, quod amores omnes & dilectiones prius sint in hominibus de se, & sic de alia re quam diligunt. Quodque dilectio unicuique à se incipit, & non potest nisi à se incipere. Similiter D. Thomas 1. 2. q. 5. a. 8. docet necesse esse quod omnis homo beatitudinem velit. Et q. 1. a. 6. necesse esse quod omnia, que homo appetit, appetat propter ultimum finem consequendum. Quod duplici probat ratione. Prima est: quia impossibile est quod voluntas aliquid appetat, nisi sub ratione boni sibi convenientis; quod vel est bonum perfectum, vel tendens in bonum perfectum: quia semper inchoatio alicujus ordinatur ad consummationem ipsius, sicut pars ad totum, & ita omnis inchoatio perfectionis ordinatur in perfectionem consummatam. Secunda est: quia sicut nulla causa secunda prorumpit in actum, nisi moveatur à causa primâ; sic nullum appetibile secundum mover*

appetitur, nisi moveatur à primo appetibili; quod est ultimus finis.

Denique ipsamet ratio dicitur nihil à nobis amari posse, nisi nobis conveniens; eo quod utique nihil amare possimus, nisi nobis amabile sit; nihil verò nobis amabile esse potest, nisi nobis conveniens. Cum sublatâ convenientiâ, auferatur appetitus excitativum. Nullum quippe in objecto est appetitus excitativum, si nulla sit convenientia, per quam voluntas excitetur ad ipsum appetendum. Per quid enim tunc excitari potest? certe non per absolutam aliquam perfectionem ipsius; utpote quæ si apprehendatur absque ulla convenientiâ respectivè ad nos, nullam habebit vim excitandi voluntatem nostram ad ipsum appetendum, sed ipsam relinquet indifferentem ad ipsum appetendum vel non appetendum; imò ipsam excitabit ad ipsum odio prosequendum, si perfectio absoluta ipsius non solum non apprehendatur ut nobis conveniens, sed apprehendatur ut disconveniens & noxia. Cum enim necessarîo amemus statum naturæ nostræ convenientem, per consequens necessarîo odio prosequimur statum disconvenientem, propositum ut talem, sive omne illud quod nobis proponitur ut statui nostro profus disconveniens, uti patet in dæmonibus & damnatis, qui, licet cognoscant justitiam Dei, quia tamen vitio suo eam non apprehendunt, nisi ut statui suo profus noxiam & disconvenientem, non apprehendunt ut amabilem, sed ut odibilem. Et ideo Deum non amant, sed odio habent.

Verissimum proinde est quod S. Thomas supra n. 2. dicit, bonum conveniens, quæ tale objectum esse amoris nostri. Per consequens nullas absolutas perfectiones objecti absque ullo respectu convenientiæ ad nos, illud reddere nobis amabile, sed admirabile duntaxat. Aliàs illud adhuc amabile redderet, quàmlibet nobis disconvenientes forent, causaque miseræ nostræ, non felicitatis; atque ita falsum esset nos propter beatitudinem nostram velle quodcumque volumus.

Triplex porrò est bonum nobis conveniens, 10 scilicet honestum, utile, jucundum; non quod ista sint tria bona specie distincta, sed tres boni respectus. Omne quippe bonum honestum sub diverso respectu utile est ac jucundum; honestum, quatenus propter se amore dignum & prosecutione; utile, quatenus perficiens amantem; jucundum, quatenus possessio ipsius ipsi gaudium & lætitiâ parit. Similiter omne verè utile, honestum est, saltem honestate respectivâ. Et tamen omne bonum jucundum non sit honestum, sæpè tamen utile est parti animali & sensitivæ. Ut sic tamen præcisè, non est verè bonum; imò solum bonum honestum, Tullio est verè bonum. *Quid est enim bonum?* (quærit in paradoxis) *Si quid relecte sit & honeste, & cum virtute... id solum opinor bonum.*

Bonum itaque honestum illud est, quod 11 propter

propter se ordinatè amabile est; unde cum solus Deus propter se ordinatè amabilis sit, uti postea demonstrabitur, unicum est bonum absolute honestum, scilicet Deus; quamvis alia quaedam bona, propter se non amabilia, respectivè, sive in ordine ad Deum honesta dici queant, eo modo quo alimentum, exercitium, medicinæ & similia dicuntur sana, non absolute, sed respectivè, quatenus ordinem habent ad sanitatem. Et sic creatæ virtutes honestæ sunt respectivè, non absolute. Virtutem quidem Stoici absolute honestam esse opinati sunt; sed hoc idè quia in virtute summum bonum, finemque hominis ultimum erroneè constituerunt. In virtutum proinde creatarum exercitiis agnoscenda non est honestas absoluta, sed relativa dumtaxat.

12 Simili ferè modo philosophandum de bono utili, solum videlicet verè utile esse, quod conducit ad bonum absolute honestum, sive ad summum bonum consequendum, prout S. Ambrosius docet l. 1. de Offic. c. 9. hæc verbis: *Nihil ut lo, nisi quod ad vitam illius æternæ profici gratiam, desinimus, non quod ad delectationem præferimus. Est igitur eadem utilitas que honestas.* Nec alia vera est jucunditas, nisi de summo bono, sive in ordine ad illud, si sermo sit de bono jucundo respectivè ad partem hominis rationalem & spiritualem, & non solum in ordine ad partem animalem ac sensitivam, quæ per se non fertur nisi in delectationes sensibiles: neque enim nobis hæc sermo est de amore sensitivo & animali, sed de rationali spiritualique, utpote qui solus liber, legibulque, & regulis morum subiectus.

13 Superest ut aliquid de amoris fine dicamus, de quo illud imprimis est observandum, bonum, finem, felicitatem, non esse nisi tres ejusdem objecti nobis convenientis respectus. Nam dum objectum consideratur quatenus appetitum move, per respectum convenientiæ ad nos, sub eo respectu est bonum; dum autem consideratur ut terminus, in quem tendit, & in quo terminatur appetitus noster, sub eo respectu est finis; denique dum consideratur ut nos lætificans per sui fruitionem, seu possessionem, sub eo respectu est felicitas nostra.

14 Secundò observandum, solum illud bonum esse finem amoris nostri, in quo amor noster sistit & terminatur, quodque proinde à nobis propter se, non propter aliud amatur. Nam, ut Augustinus l. 2. contra adversarium leg. & Prophet. c. 7. ait: *Finis est propter quem sunt omnia quæcumque al quo fiunt officio.*

15 Tertiò observandum, finem à Philosophis duplicem distingui, videlicet finem qui, sive cuius gratiâ, & finem cui. Finis qui, ille est quem propter se volumus, & propter quem agimus. Finis cui, est persona, cui bonum volumus. Omnis quippe amor, volitio est boni. Omne verò bonum, quod volumus, alicui volumus, vel utique nobis ipsis, vel alteri. Persona itaque, seu subiectum, cui bonum illud volumus, est finis cui. Aliud proinde sit

Tom. I.

gnificat amor, quo dicimur amare rem à persona distinctam, v. g. scientiam, honorem, pecuniam, &c. aliud; amor quo dicimur amare personam, v. g. parentes, uxorem, filios, amicos, &c. Amare namque scientiam, honorem, pecuniam, &c. est velle rerum istarum acquisitionem, vel fruitionem, vel de earum fruitione gaudium: amare verò parentes, uxorem, filios, amicos seu personas, est ipsis velle aut procurare bonum.

Cæterum amor omnis, etiam scientiæ, pe-
cuniæ, &c. amor est personæ alicujus, vel nostræ, vel alterius, cui res istas volumus. In omni proinde amore duplex est respectus, unus ad objectum seu bonum amatum; alter ad subiectum, seu personam cui bonum istud volumus. Quodcumque tamen bonum amatum alteri volumus, tamquam subiecto, v. g. parenti, filio vel amico, nos equidem semper sumus subiectum, cui immediatè volumus satisfactionem, quam omnis amans inseparabiliter percipit ex amore, quo alteri vult bonum. Ut quid enim pater ex amore filii procurat ipsi divitias & dignitates, vel iis seipsum exuit, ut eas in ipsum transferat, nisi quia filium considerans velut partem sui, satisfactionem habet ex hoc quòd ipsi velit & procuret bona ista? Propterea Augustinus supra n. 8. dicit amores omnes prius esse in hominibus de se, & à se incipere, & sic esse de alia re vel personâ quam diligunt. Talis enim naturæ à Deo conditum sumus, ut amor noster nunquam feratur nisi in bonum nobis conveniens, seu naturæ nostræ accommodatum, saltem ad satisfactionem aliquam; seu jucunditatem ex amore ipsius nobis conciliandam.

17 Quartò observandum, omnem finem, quatenus finem, propriè esse finem ultimum. Cum omnis finis, quæ talis, sit terminus amoris, ad quem, ut amans perveniat, media omnia conducentia adhibet, ab iisque adhibendis eo ipso cessat, quo ad eum pervenit. Est ergo finis ultimus respectivè ad media propter ipsum adhibita. Porro quia finis ultimus in uno genere, respectivè ad media ad ipsum consequendum adhibita, alteri fini superiori subordinatus esse potest, idèque respectivè ad ipsum in alio genere esse potest finis intermedius, idè fines duos ultimos Philosophi distinguunt, videlicet finem ultimum secundum quid, & finem ultimum simpliciter. Finis ultimus secundum quid, ille est, qui sic est ultimus in uno genere, respectivè ad media ad se relata, ut rationem habeat mediæ, respectivè ad finem superiorem, cui subordinatur: sic pharmaca rationem habent finis ultimi secundum quid, respectivè ad artem pharmacopolar, eo quòd tota ars ista, mediaque quibus utitur, ad pharmacorum compositionem ordinentur, in eaque terminentur. Verum quia finis iste subordinatur fini superiori, ad eumque ordinatur, nimirum ad curationem, & curatio ad sanitatem, ipsa quoque sanitas ad Dei gloriam, æternamque felicitatem nostram ulterius ordinabilis est, re-

G g

pectu ulteriorum finium istorum rationem non habet finis ultimi simpliciter, sed finis intermedii, seu ultimi secundum quid dumtaxat. Quia finis ultimus simpliciter & absolute solus ille est, ad quem cetera omnia referuntur, ipse vero ad nullum alium finem refertur. Solus proinde Deus, seu summum bonum nostrum, est finis simpliciter ultimus ordinati amoris nostri: *Eo enim fruendo quisque beatus est* (inquit Augustinus epist. 118.) *propter quod cetera vult habere, cum illud jam non propter aliud, sed propter seipsum diligatur. Et ideo finis ibi dicitur, quia jam quod excurrat, & quo referatur non invenitur. Ibi requies appetendi, ibi fruendi securitas, ibi tranquillissimum gaudium optime voluntatis.* Et epist. 54. *Quare finis ibi dicitur: quoniam quicquid agimus ad illum referimus, & cum ad eum pervenerimus, ultra quod queramus non habebimus.*

CAPUT II.

Divisio amoris, verumque discrimen inter amorem concupiscentia, & amorem amicitia seu benevolentia.

18 **V**aldè observanda sunt ea quæ capite præcedenti dicta sunt de natura, objecto, motivo, & fine amoris, quia apprime necessaria sunt ad refellendos Quietistarum, Semiquietistarumque errores, quos Innocentius XI. & Innocentius XII. proscripserunt, ad quem etiam finem necesse est exactè scire naturam amoris amicitia, prout distinguitur ab amore concupiscentia, ut errores isti suis à fundamentis penitus subvertantur.

19 **A**mor itaque 1°. alius est innatus, seu invincibilis, & necessarius, scilicet amor beatitudinis in communi; alius liber, seu electivus. 2°. Alius naturalis, alius supernaturalis. Alius supernaturalis ex parte principii; alius supernaturalis ex parte objecti, cujusmodi est amor Dei, ut Authoris gratia & gloria. 3°. Alius amor Dei, alius creaturarum. 4°. Alius amor fruens, alius utens, seu fructio & usus. 5°. Alius amor charitatis, alius cupiditatis. Vide quæ dixi libro 3. c. 5. de tertia, quarta & quinta divisione. 6°. Alius amor concupiscentia, seu mercenarius; alius amicitia, seu gratuitus.

20 **A**d utriusque istius amoris elucidationem, animadvertendum, concupiscentiam aliquando latius, aliquando pressius accipi. Pressius accepta est amor bonorum temporalium & sensibilibus, subdividiturque in tres species, quæ sunt concupiscentia bonorum, concupiscentia divitiarum, & concupiscentia sensibilibus voluptatum. Sic proinde accepta non habet pro objecto nisi bona sensibilia, seu conductia ad felicitatem corporis. Aliter tamen se habet in hoc statu naturæ corruptæ, aliter se habebat in statu naturæ integræ, in quo naturalis fuit, sive ab Authore naturæ indita concupiscentia sensibilibus bonorum, utpote necessa-

riorum ad corporis conservationem, ejusdemque cum anima unionem; sic tamen eo in statu sensibilia feriebant lentius, ut non præventarent rationem, nullumque excitarent sui desiderium vel passionem, nisi ex rationis imperio. Nullos proinde tunc excitabant motus inconsideratos, hominem cæco modo in sensibilia bona pertrahentes; sed quasi reverenter monebant ipsum de sua præsentia. Verum ex quo ratio per inobedientiam primorum parentum Deo rebellis fuit, in istius rebellionis præam sensibilia jam feriant sensus nostros præveniendo rationem, inconsideratosque in nobis excitant motus, per quos homo cæco modo pertrahitur in sensibilia. Impressio namque, quam sensibilia faciunt supra sensus nostros, ratione jam amplius non dirigitur (uti tunc dirigebatur) sed eam prævenit; nec homo jam perfectæ Dei suarumque obligationum cognitione naturali & supernaturali illustratur, uti tunc; sed perfectæ ista cognitione, Deique amore privatus, naturaliter impotens est ad continentiam sub rationis regula sensibilibus concupiscentiam. Cujus proinde inordinatio ex duplici illa privatione provenit, cognitionis scilicet & amoris.

Concupiscentia latius accepta, pro objecto 21 habet bona quæcumque conducentia ad felicitatem, tam animæ quam corporis, tam spiritualia, ut spiritualia consolationes, quam corporalia, ferturque tam in personas, quam in res à personis distinctas. Et ista est cujus à charitate, seu amore amicitia vel benevolentia discrimen hic inquiritur, confunditurque cum amore proprio, seu mercenario, quem *privatum* Bernardus appellat.

Amor itaque concupiscentia, sic accepta, 22 ille est, qui nec in personas, nec in res à personis distinctas fertur propter ipsas, velut amoris *finem qui*, sed propter bonum aliquid seu commodum ab ipsis distinctum, quod amanti ab amato speratur proventurum, propter quod ipsæ amantur, velut media propter finem. Amor vero amicitia est amor personæ independentem à quocumque bono, seu commodum ab ea distincto, velut *finem qui*, quod amanti ab ea provenire possit, nihil proinde aliud in amando quærens, nisi personam ipsam amatam, seu ipsius possessionem, vel satisfactionem amandi ipsam.

Si amor iste inter utramque personam, amantem scilicet & amatam, reciprocus sit, amor est amicitiae proprie dictæ. Si reciprocus non sit, magis proprie dicitur benevolentia amor quam amicitia.

Itaque objectum à nobis distinctum tunc 24 propter se amatur, & causâ sui (adèque amore amicitia, vel benevolentia, ut condistincto ab amore concupiscentia) dum non amatur propter aliud objectum, ad quod referatur velut medium ad finem *qui*, sed ita propter se, ut ipsum solum sit finis *qui* istius amoris, licet amans sit subjectum & finis *cui* objectum istud seu possessio ipsius desideratur. Neque